

Nieuwsbrief Afrikagetuigenissen vzw
Driemaandelijks/september 2017
P708863 / 3080 Tervuren
G. Bosteels, J. van Ruusbroecstraat 15
3080 Tervuren

België-Belgique
P.B. – P.P.
3080 Tervuren
BC 30592

AFRIKAGETUIGENISSEN

Nieuwsbrief nr. 43

September 2017

In een inlands landbouwbedrijf

Foto C.ongopresse

Ledenbijdragen

Wij zeggen dank voor de bijdragen die wij de jongste tijd nog ontvangen hebben en in het bijzonder aan hen die zich gul hebben getoond door de minimumbijdrage naar boven toe af te ronden (Zie blz. 22)

TER HERINNERING :

EEN BIJDRAGE VAN 15 € VOLSTAAT OM IN REGEL TE ZIJN MAAR BIJKOMENDE STEUN WORDT STEEDS MET DANK TEGEMOET GEZIEN

Rekeningnummer :

IBAN : BE67 0014 2540 4387 – BIC : GEBABEBB

<i>In dit nummer :</i>	<i>blz.</i>
Waar zijn de rekruten ?	3
Het Afrikamuseum in de branding	4
Placied Tempels <i>Veertig jaar na zijn overlijden</i>	7
Kinshasa, reusachtig waterhoofd	10
Wij herdenken prof. em. Jan Vansina	11
Bij het heengaan van pater Paul Van den Bossche, scheutist	13
De toestand in de DRC	15
Ambities en teleurstellingen – 1880-1960	16
Kivu en de familie Borlée	18
Amerikanen en kolonialisme	20
En nog een rouwhulde	21
Ontvangen bijdragen – Aanvullende lijst	22

Waar zijn de rekruten ?

De opperbevelhebber van het Belgisch leger klaagt steen en been : er moet dringend iets gebeuren want ons leger loopt leeg ! Elk jaar vertrekken zo'n 1.500 tot 2.000 militairen en in de komende acht jaar gaat zowat de helft van het huidige effectief met pensioen.

De rekruteringsbureaus hebben het niet overmatig druk : wat wil je ? tucht, drill, karweien, fysische training, sancties... Het is allemaal niet meer zo van deze tijd... De agenda van veel hedendaagse jongeren oogt een beetje meer relax !

Maar er is nog wel wat anders aan de hand : de gemiddelde leeftijd van onze huidige priesters loopt een eind in de zeventig jaar, het jaarlijks aantal priesterroepingen voor heel België is de jongste tijd op de vingers te tellen en onze mooie oude kloosters lopen in versneld tempo leeg...

De ouderen onder ons herinneren zich de wekelijks afvarende Congoboten aan Het Steen te Antwerpen, waar keer op keer tientallen religieuzen met tranende ogen afscheid namen – soms voor altijd – van hun geliefde familie en vrienden. “De besten onzer broeders”, verkondigde men in die tijd. In 1958 telde men in Congo meer dan 7.000 missionarissen. En vandaag ?

De menselijke inbreng die in de vorige eeuw vanuit ons land naar Midden-Afrika werd overgebracht en het land deed opbloeien was indrukwekkend : missionarissen, ambtenaren, medici, landbouwkundigen, militairen, architecten, leerkrachten, kolonisten, en nog zoveel meer... En uiteraard lieten ook de investeerders zich niet onbetuigd, soms met ijdele hoop, dan ook weer met overrompelende resultaten...

Vandaag nochtans houden onze nationale bedrijfsleiders zich opvallend gedeisd, terwijl buitenlandse concerns, midden een chaotische mallemolen en zonder veel ethische retenue, aan de evenaar machtige posities opbouwen.

De ondernemingsgeest van de Belgen werd door het Afrikaanse avontuur krachtig aangewakkerd. Plaats ruimend voor de oude kerktoerenmentaliteit, werd het nationaal bewustzijn met een

expansieve nieuwe dimensie verrijkt. En zij die de stap naar de evenaar hadden gewaagd, keken in dit nieuwe werkmilieu aan tegen onvermoede uitdagingen en vonden er de gelegenheid om hun karakter te stalen en in zichzelf onvermoede talenten tot ontwikkeling te brengen.

En ja, vandaag ? Andere tijden, andere zeden... Hoe dan ook lijkt ons de vraag gewettigd of ons land vandaag nog het potentieel zou weten op te brengen om een onderneming op dreef te brengen als die welke in de negentiende eeuw gerezen was in het visionaire brein van koning Leopold II.

Guido Bosteels, voorzitter

Het Afrikamuseum in de branding

Dat het oude 'Koloniaal Museum' in Tervuren, naderhand herdoopt tot 'Koninklijk Museum voor Midden-Afrika', na zovele jaren bestaan aan een opfrissing toe was, zal wel door weinigen worden betwist.

Dat de opvattingen over onze voorbije en huidige betrekkingen met wat men in de hedendaagse terminologie 'ontwikkelingslanden' is gaan noemen, in de loop van de jongste decennia aanzienlijk zijn geëvolueerd is ook meer dan een evidentie.

Dat de verantwoordelijken voor het ontwikkelen van het vernieuwde imago van het Museum voor een niet zo evidente opdracht stonden, kunnen we ook begrijpen.

Maar dat dit toch geen onmogelijke opdracht was, blijkt alleen al uit het feit dat men er in het jaar 2005 in geslaagd is een aanvaardbare synthese naar voren te brengen tussen inderdaad uiteenlopende voorstellingen over onze vroegere aanwezigheid in Midden-Afrika. Wij bedoelen hier uiteraard de druk bezochte en algemeen geprezen tentoonstelling "Het geheugen van Congo".

Helaas zijn de vooruitzichten op heden bepaald ongunstig geworden. Naar blijkt stelt een bijzonder geëngageerde actiegroep, verenigd onder de naam COMRAF, momenteel alles in het werk om het nieuwe museumconcept in zijn exclusieve greep te krijgen. Het laat zich raden welke visie deze activisten, die niet vrij blijken te zijn

van eng nationalistische trekken, voor ogen hebben ten aanzien van het ontwikkelingswerk dat de Belgen destijds in Midden-Afrika hebben verricht.

Zo zijn er klaarblijkelijk spanningen gerezen, wat ertoe heeft geleid dat eminente wetenschappers die voor de voorbereidende studie van het nieuwe museumproject aangezocht waren, opzij werden geschoven ofwel afstand genomen hebben van dit project en verzaakt hebben aan verdere medewerking.

Bovendien en vooral hebben wij het er moeilijk mee dat de oudgedienden in Afrika tot op heden buiten het project werden gehouden en dat zij, althans tot vandaag, nog weinig of geen gelegenheid tot inspraak hebben gekregen.

Er zijn dus redenen, zoals u ziet, tot ongerustheid ! Zoals onze leden weten hebben onze beide verenigingen, Afrikagetuigenissen en Mémoires du Congo het nooit als hun taak beschouwd zich te mengen in polemische, vaak politiek of ideologisch getinte discussies, maar wij zouden wel aan zelfrespect tekortschieten als wij afzijdig zouden blijven wanneer de eer wordt geschonden en de verdiensten miskend van mensen die zich met hart en ziel hebben ingezet voor het welzijn en de ontwikkeling van de Afrikaanse bevolking.

Net als onze zustervereniging Mémoires du Congo, en vooral de koepelvereniging van Afrikaverenigingen (waarvan wij lid zijn), de Koninklijke Belgische Unie voor de Overzeese Landen, KBUOL/UROME, hebben wij hebben ons dus niet onbetuigd gelaten. Ziehier de brief die wij op 17 juli jl. gericht hebben aan de heer Bruno Verbergt, projectverantwoordelijke voor de renovatiewerkzaamheden, met afschrift aan de algemeen directeur van het KMMA, de heer Guido Gryseels :

Geachte heer Verbergt,

Het spijt ons uw aandacht te moeten vragen voor de ongerustheid die onder onze leden gerezen is in verband met de renovatiewerkzaamheden in het Afrikamuseum te Tervuren.

Wij gaan er helemaal mee akkoord dat het tijd was om de vorige inrichting van de tentoon-stellingszalen te vernieuwen en deze beter in overeenstemming te brengen met de hedendaagse opvattingen inzake museologie. Ook de benadering van het fenomeen kolonisatie was aan herziening toe, mits althans de wetenschappelijk onderbouwde sociologische en historische context van dit verleden in acht wordt genomen.

Wij vernamen echter dat spanningen en onenigheid gerezen zijn onder druk van een bepaalde opinie die het niet eens blijkt te zijn met de wetenschappelijke benadering die door diverse prominenten wordt voorgestaan. Deze personen zouden derhalve opzij geschoven zijn, dan wel afstand hebben genomen van het renovatieproject.

Voorals is het een pijnlijke ervaring te moeten vaststellen dat de mensen (door onze verenigingen vertegenwoordigd) die zich destijds hebben ingezet om in Midden-Afrika een beloftevolle en overigens onafwendbare ontwikkeling op gang te brengen, resoluut op afstand worden gehouden van de renovatieplanning. Dit lijkt ernaar dat de indrukwekkende vooruitgang die de Belgen in luttele jaren in Congo hebben geboekt niet langer in het Museum tot uiting zal worden gebracht, net zomin als de rol die België in de staatkundige ontwikkeling van Midden-Afrika heeft gespeeld. Dit zou een zware historische tekortkoming zijn die meteen als een grove onrechtvaardigheid zou worden ervaren.

In een geest van openheid en wederzijds vertrouwen hebben onze verenigingen Mémoires du Congo en Afrikagetuigenissen zich van bij hun ontstaan ten dienste gesteld van het KMMA. Wij zouden hartsgrondig betreuren dat de lopende geruchten een schaduw zouden werpen op onze toekomstige verhoudingen.

Wij danken u bij voorbaat voor het begrip dat u voor onze bezorgdheid zult willen betonen en houden ons graag ter beschikking met het oog op al wat kan worden gedaan om aan onze gevoelens tegemoet te komen.

Hoogachtend,

Guido Bosteels

Voorzitter Afrikagetuigenissen

Op 6 augustus jl. liet de Algemeen Directeur van het KMMA, Bruno Gryseels, aan Robert Devriese, gedelegeerd bestuurder van de KBUOL/UROME en aan uw voorzitter een omstandig antwoord toekomen, waarin hij zich inspant om onze bekommernissen tegemoet te komen. Wij citeren hieronder de voornaamste passages uit zijn betoog :

Onze renovatie heeft twee aspecten : de inhoudelijke en museologische vernieuwing van onze permanente tentoonstelling, en een verbetering van onze infrastructuur en faciliteiten. De discussie betreft het eerste aspect.

Bij mijn aantreden in 2001 hebben we met het KMMA eerst een nieuw strategisch plan ontwikkeld waarin de renovatie van de permanente tentoonstelling als een hoge prioriteit werd beschouwd, en dat de nieuwe permanente tentoonstelling vooral aandacht moest geven aan hedendaags Afrika. Het was hierbij van cruciaal belang dat het KMMA hiervoor nauwe samenwerking zou zoeken met Afrikanen en Afrikaanse diaspora. Deze waren dan ook van het prille begin betrokken bij het ontwikkelen van conceptnota's over onze renovatie, de planning en organisatie van educatieve en culturele activiteiten, en de ontwikkeling van netwerken, zowel Belgisch als Europees, voor een nauwere samenwerking tussen Afrikaanse diaspora en musea.

In 2003 werd COMRAF opgericht, en werkten we met hen ook nauw samen voor de tijdelijke tentoonstelling 'Het geheugen van Congo. De koloniale tijd', in 2007 voor de herinrichting van de geschiedeniszaal van ons museum, en in 2010 voor de tijdelijke tentoonstelling over de Onafhankelijkheid van Congo 'Indépendance' naar aanleiding van de 50ste verjaardag van de onafhankelijkheid van het land.

Onze nauwe samenwerking met Afrikaanse instellingen en diaspora wordt zowel nationaal als internationaal toegejuicht, en internationaal wordt het KMMA erkend als een pionier hierin, recent nog in het rapport van een peer review van onze publieksgerichte werking door een comité van buitenlandse experts.

De inhoud van onze nieuwe permanente tentoonstelling is volledig wetenschappelijk onderbouwd, onder de leiding van wetenschappelijke commissarissen met een sterke wetenschappelijke reputatie. Alle teksten worden bovendien onderworpen aan een wetenschappelijk peer review door externe gereputeerde wetenschappers. Voor de zaal over het koloniale en postkoloniale verleden werd in juni jl nog bijkomende een speciale rondetafel georganiseerd met zowel historici van het KMMA als externe wetenschappers, om de inhoud van deze zaal en de uitwerking ervan te bespreken.

Leden van de Afrikaanse diaspora geven ons inderdaad advies over onze nieuwe permanente tentoonstelling. Ze stellen zich niet in de plaats van wetenschappers, maar geven vooral advies over hun perceptie van Afrikaanse problematieken, die vaak anders zijn dan onze eerder westers georiënteerde perceptie. Ons koloniaal verleden is een gedeeld verleden met Congo, en de verschillende en soms uiteenlopende percepties van bevolkingsgroepen van beide landen moeten in de nieuwe tentoonstelling aan bod kunnen komen. Het KMMA zal in haar nieuwe tentoonstelling niet 'de waarheid' brengen, wel een aantal objectief verifieerbare feiten en interpretaties ervan door Belgische, Congolese en buitenlandse historici, politici, wetenschappers, oud-kolonialen, schrijvers en andere maatschappelijk pertinente personen.

Het koloniaal verleden is een zeer complex deel van onze geschiedenis, die niet makkelijk samen te vatten is en veel nuances telt die vaak van groot belang zijn. Het is het onderwerp van een breed maatschappelijk debat

dat momenteel zowel nationaal als internationaal gevoerd wordt. We vinden het een taak van onze instelling om uit te groeien tot een forum voor debat waarin verschillende opinies met mekaar in discussie kunnen gaan.

Ook binnen onze instelling voeren we soms pittige discussies, maar vaak zijn die niet van inhoudelijke aard, maar betreffen ze eerder de vele thematische keuzes die gemaakt moeten worden, en waar best te snoeien in beschikbare informatie. Voor de ganse koloniale en postkoloniale periode hebben we in de nieuwe permanente tentoonstelling precies 300 vierkante meter beschikbaar. Ter vergelijking, de tijdelijke tentoonstelling 'Het geheugen van Congo' in 2005, die enkel de koloniale periode betrof, besloeg een oppervlakte van 1500 vierkante meter, ruim 5 keer zoveel!

Er moeten dus drastische keuzes worden gemaakt in de thema's die behandeld kunnen worden, en veel van de nuances zullen in soms verkorte vorm via audiovisuele media gebracht moeten worden.

Met 'Afrikagetuigenissen' en 'Mémoires du Congo' hebben we al heel lang een vriendschappelijke en productieve relatie. De door hun verzamelde getuigenissen staan ter beschikking van wetenschappelijk onderzoek, en worden regelmatig geconsulteerd, ook voor gebruik in ons nieuw museum. Sommige van deze getuigenissen speelden trouwens een prominente rol in onze tijdelijke tentoonstelling in 2005 over de koloniale periode, en nadien in onze hernieuwde geschiedeniszaal. We stellen ook onze lokalen in het KMMA gratis ter beschikking voor hun activiteiten en medewerkers van het KMMA nemen hier vaak aan deel.

.....

Ik heb het gevoel dat de ongerustheid bij jullie gevoed wordt door allerlei geruchten en gissingen die de ronde doen, en die gebaseerd zijn op halve waarheden met eigen interpretaties. Ik stel daarom voor dat we in de loop van de maand september een overleg organiseren met vertegenwoordigers van elk van jullie betrokken verenigingen, waarin we U de nieuwe permanente tentoonstelling en vooral de nieuwe zaal rond het koloniale en postkoloniale verleden aan U voorstellen. We willen volkomen transparant zijn over onze nieuwe permanente tentoonstelling en verheugen ons op een vruchtbare dialoog met elk van jullie.

Met vriendelijke groet

Guido Gryseels
Algemeen directeur

Uiteraard zijn wij Algemeen Directeur Gryseels dankbaar voor zijn uitgebreid en vriendelijk antwoord, maar dat betekent niet dat onze onrust daarmee geweken is. Natuurlijk blijven wij de gang van zaken zo goed mogelijk volgen. Wij kijken dan ook met alle aandacht uit naar het door de Algemeen Directeur toegezegde overleg dat in oktober a.s. plaats zal vinden en waar wij van de gelegenheid gebruik zullen maken om onze standpunten te verdedigen.

Placied Tempels

Veertig jaar na zijn overlijden...

Reeds in 2006, honderd jaar na zijn geboorte, hadden wij in onze toenmalige Nieuwsbrief een bijdrage gewijd aan de figuur van de grondlegger van de bantoefilosofie, franciscaner pater met Limburgse roots, Placied Tempels. Overleden in 1977, nu precies veertig jaar geleden, betaamt het dat wij dit jaar zijn naam weer in herinnering brengen. Vandaar dat wij het passend vonden ons vorige artikel, even opgefrist en uitgebreid, vandaag opnieuw ter lezing beschikbaar te stellen.

Twee karakteristieke portretten van Pater Placied Tempels
(Met dank aan Kadoc, Leuven)

“Ofwel komt er een christelijke Bantu-beschaving, ofwel komt er niets anders dan een oppervlakkige vereuropeïsering die het Bantuïsme vermoordt. Er is geen andere uitweg.” Deze zware woorden staan te lezen in het boek “Bantoe-Filosofie” dat pater Franciscaan Placied Tempels in 1946 in de Kongo-overzeebibliotheek te Antwerpen liet verschijnen. Dit boek zou een mijlpaal worden in de ontwikkeling van een Afrikaans filosofisch denken en ook grote invloed hebben op de wijze waarop de missionering in Afrika werd beoefend en waarop ook vandaag nog het christendom in Afrika wordt beleefd. In vele talen vertaald, zou het boek dan ook wereldwijd een grote ruchtbaarheid krijgen.

Toen het boek dus in 1946 in het Nederlands verscheen had het eigenlijk al enige voorgeschiedenis achter de rug. Fragmenten waren tijdens de oorlogsjaren verschenen in het Vlaamse tijdschrift “Band” dat in Leopoldstad gepubliceerd werd en in 1945 was te Elisabethstad de bekende Franse vertaling van Antoine Rubbens gepubliceerd.

In dit boek vinden we de neerslag van de evolutie die zich in de geest van de auteur na tien jaar missiewerk had voorgedaan. Na enige jaren had hij teleurgesteld ervaren dat het godsdienstonderricht zoals hij het aanvankelijk “volgens het boekje” gaf, op basis van de klassieke westerse ideeën en waarden, moeilijk in de geesten doordrong en eigenlijk als een vreemd lichaam in de bantoe-samenleving bleef rondhangen. Bij de eerste gelegenheid keerden vele jongbekeerden naar hun voorouderlijke gebruiken en leefregels terug.

Het gewicht van dat klassieke Westerse denken mag natuurlijk niet worden onderschat. De traditionele overtuiging luidde doorgewoond dat Afrika een filosofisch niemandsland was, “*le néant*”. Uiterst belangrijke grondleggers van ons westers geestesleven zoals de grote filosofen Hegel en Kant huldigden opvattingen die de dag van vandaag als zuiver racistisch gebrandmerkt zouden worden : aan de meeste bewoners van Afrika wordt onbekwaamheid tot objectieve rationaliteit toegeschreven, ja zelfs geestelijke decadentie. Uit onze kinderjaren herinneren wij ons in dat kader de toenmaals gebruikelijke terminologie : termen als bijgeloof, tovenarij en afgoderij waren er mondgemeen.

Onder druk van zijn twijfel over de vraag of hij wel op de goede weg was, stapte pater Tempels af van zijn klassiek doctrinair onderwijs. Hij streefde ernaar de

Afrikaan als mens te doorgronden. Door met de mensen te praten en hen te onder-
vragen, door hun zegswijzen en spreekwoorden te analyseren, peilde hij naar de
diepe roerselen in de bantoe-ziel. Zo kwam hij ertoe de diepgewortelde opvattingen
en wijsheid van de bantoe te doorgronden, die wel heel ver verwijderd liggen van
onze westerse denk- en doenwijzen. Het was dan ook een evenement toen Tempels
ertoe kwam de grote trekken van die eigen Afrikaanse denkwereld op papier te zetten.
Voor wie nog niet vertrouwd is met deze materie komen we nog even op het
uitgangspunt van deze filosofie terug : wat telt in het bantoe-bewustzijn omtrent het
wereldbeeld is niet dat wat is, “het zijnde”, zoals bij ons, maar levenskracht. Deze
vitale kracht is de onzichtbare werkelijkheid van alles wat bestaat. Zij is in stijgende
mate tegenwoordig in de ‘dode’ natuur, in de planten, de dieren en de mensen, maar
daarna ook in de wereld van de geesten en tenslotte in de godheid. In dit denk-
systeem bekleedt de mens natuurlijk een centrale plaats. Waar het op aan komt is het
verwerven, het behouden en overdragen van levenskracht. Ouderdom, ziekte,
bijvoorbeeld impliceren een afname van kracht, terwijl een goed leider bekwaam
moet zijn om kracht te vermeerderen. Al wie enigszins met het inlandse leven in
Afrika vertrouwd is, weet ook dat een persoon, zelfs al is hij overleden, bekwaam
wordt geacht om de levenskracht van iemand anders te beïnvloeden.

Wil de prediking van het christendom vaste grond onder de voet hebben in Afrika,
betoogde Tempels, dan moet zij aansluiting vinden bij deze denkwereld.
Meer nog : “Het christendom is bekwaam een christelijke bantoe-beschaving te
bezielen, gelijk het de westerse beschaving heeft bezield”, schrijft hij woordelijk in
zijn boek.

Het hoeft geen verwondering te wekken dat deze nieuwe benadering van de
Bantoe-cultuur – en van de catechese ! – tot uiteenlopende reacties aanleiding zou
geven. Het was ook geen kleinigheid dat deze jonge missionaris op eigen houtje de
traditionele gevestigde missionering zo maar in vraag ging stellen, niet zonder
daaraan een formele aansporing te koppelen om tot een serieuze bijsturing over te
gaan. In een eerste reactie had hij zich trouwens zelf op het schrijven van een Bantoe-
catechese toegelegd.

Ook al verkreeg de publicatie van Tempels’ Bantoe-filosofie het toenmaals vereiste
“Nihil obstat” van de kerkelijke overheden – o.m. van de toenmalige vicaris-generaal
van Mechelen, de latere kardinaal Suenens – dat belette niet dat zij in
behoudsgezinde milieus op heftige tegenstand stuitte. De lezer zal al begrepen
hebben dat wij hier in de eerste plaats de bekende bisschop van Elisabethstad, Mgr.
de Hemptinne, bedoelen, die de opvattingen van Tempels als “heidens” afdeed. Ook
de toenmalige pauselijke legaat in Leopoldstad, Mgr. Giovanni Dellepiane
veroordeelde de opties van Tempels en maakte de zaak aanhangig bij het Vaticaan,
maar de Congregatie *de Propaganda Fide* verleende finaal toch groen licht. Inmiddels
had Tempels ook steun gevonden in de persoon van kardinaal Cardijn.

Naast de discussie op religieus gebied, kwamen ook de filosofen op gang. Heel lang
is er geredetwist over de vraag of dit nu eigenlijk wel filosofie was dan wel een soort
“*Weltanschauung*” of etnografie. Zo werd er dan ook wel over “ethnofilosofie”
gesproken. Zeker is dat deze filosofie weinig of niets gemeen heeft met onze klas-
sieke westerse filosofie. Zo groeide het bewustzijn dat de westerse wijsbegeerte niet
meer de exclusiviteit van de universele wijsbegeerte in bezit had maar de plaats moet
delen binnen een algemeen-menselijke diepe wijsheid.

Maar ook van uit de Afrikaanse hoek kwam er tegenwind : de nochtans revolutionaire
opties van pater Tempels volstonden niet. De toenmalige voorman van de *Négritude*-
beweging, dichter-politicus Aimé Césaire, toonde zich bijzonder scherp. Hij verweet
Tempels dat hij niet resoluut afstand had genomen van de ‘koloniale bescha-

vingsmismissie' en dat hij die enkel wilde aanpassen aan de Afrikaanse leefwereld om er de doeltreffendheid van te verhogen.

In deze context willen we ook verwijzen naar een opmerkelijke episode in het moeilijke parcours van Tempels : dat was zijn ontmoeting met de pater benedictijn van Chinese origine, Dom Célestin Lou Tseng-Tsiang, auteur van het klassieke werk *La rencontre des humanités et la découverte de l'Évangile*, waarin wordt gepleit voor een universeel christendom, losgemaakt van zijn specifiek westerse accenten. Dat deze auteur het meervoud "des humanités" gebruikte lijkt ons in deze samenhang toch wel betekenisvol.

Indien al moet worden vastgesteld dat de ideeën van Pater Tempels in het preconciliaire kerkelijk milieu aanvankelijk op uiteenlopende wijze werden onthaald, valt het wel des te meer te betreuren dat er op het profane vlak zo weinig of geen aandacht aan werd besteed. Hier mogen we toch de uitzondering op de regel niet vergeten, met name de vermaarde linguïst, professor aan de Gentse Universiteit, Amaat Burssens, die zich als overtuigde verdediger van dit gedachtegoed heeft opgeworpen.

Laten we grif erkennen dat indien de toenmalige overheden de goede idee hadden gehad om de toekomstige kolonialeen beter vertrouwd te maken met de denkwereld van de Bantoe, zoals die in het boek van Tempels is uiteengezet, deze beter voorbereid zouden zijn geweest om de cultuurschok die hen wachtte te verwerken. Zo hadden wellicht veel spanningen, misverstanden en onheil vermeden kunnen worden.

Er is echter meer : Ook op het vlak van de politieke structurering in Afrika staat men nog altijd voor het miskend en onopgelost probleem van de filosofische onderlaag zonder welke geen geloofwaardige, ontwikkelingsgerichte en stabiele samenleving kan worden opgebouwd. Zou het niet zo zijn dat de vele kwalen waaraan Afrika lijdt voor een stuk moeten worden toegeschreven aan het feit dat men er nog niet toe gekomen is de nodige aandacht te gaan wijden aan de verenigbaarheid tussen het ethos van de bantoe-samenleving en onze Europese levensfilosofie ? (GB)

Voor omstandige bibliografische gegevens verwijzen wij naar het Internet, V° Placide Tempels, waarin o.m., , een grondige studie van de hand van dr. Piet Clement, die werd gepubliceerd onder de auspiciën van de Koninklijke Academie voor Overzeese Wetenschappen

Kinshasa, reusachtig waterhoofd

Niemand weet hoeveel mensen er leven (of overleven) in de reusachtige grootstad Kinshasa, de grootste Franstalige hoofdstad ter wereld en derde grootste stad op het Afrikaanse continent : tien, vijftien of twintig miljoen inwoners ?... men heeft er het raden naar. In het voormalige Leopoldstad was de koloniale overheid er met veel energie in geslaagd de bevolkingsaanwas zoveel mogelijk in te perken. Officieel werden er toen zowat 400.000 inwoners geteld, maar officieus moesten daar toch wel een 100.000 ongenode clandestiene inwijkelingen worden bijgeteld.

Naar een stadsplan moet je niet zoeken en straatnamen zijn zeldzaam. Aan Google Maps moet je natuurlijk ook niet denken. Stapels huisvuil liggen rustig weg te rotten onder de tropenzon en na een tropische regenbui spat de modder hoog op. Horden straatkinderen in lompen lopen er tussen de miljonairs in hun 4x4 met verduisterde

ruiten, en steeds en overal lopen druk bezige mensen, op zoek naar geld, naar voedsel, naar oplossingen voor hun problemen. Het is een stad-staat, zonder enige planning, met een onzichtbaar bestuur, waar niemand echt vat op heeft.

Kinshasa draagt de stigma's van een beroerd politiek verleden. Nadat het koloniaal bestuur de krijtlijnen had getrokken van een modern urbanisme kwam het 'Mobutisme' ten tonele, dat uitdrukking had willen geven aan een 'groots' Zaïre dat evenwel in 1997 is ingestort. De Kabila's, vader en zoon, uit Oost-Congo overgekomen krijgsheren, hebben nergens hun stempel weten te drukken. Vandaag is het voormalige Leopoldstad een soort New-York geworden voor berooide gelukzoekers afkomstig uit verschillende Congolese provincies om werk te zoeken, hun dromen te realiseren, af te zien en, wie weet, er misschien bovenop te komen.

Gombe, een wereldje apart

Met zijn luxueuze gebouwen, comfortabele villa's langsheen de heuvels van Ma Campagne en de Mont Fleury, zijn dure supermarkten, zijn selecte clubs, ambassades, zetels van politieke partijen, banken en zetels van vennootschappen, die samen 29 km² beslaan, vormt Gombe inderdaad een wereldje op zich. In minder dan geen tijd rijzen er buildings uit de grond langsheen de boulevard du 30 juin. De huurprijzen zijn er zelfs hoger dan in Parijs. Dat zijn meestal bouwwerken van bevoorrechten die zich verrijkt hebben via de politiek, corruptie of het hamsteren van mijnbouw-retributies.

De rassenscheiding heeft plaats geruimd voor een bijzonder wild kapitalisme dat de ongelijkheden heeft uitgediept, wat uiteraard een doorn in het oog is van het gewone volk, terwijl de Indische, Libanese, Israëlsche en Europese oligarchie zich op afstand houdt van die arme bevolking. Deze laatste hokt samen in de vroegere inlandse cité, waar de bevolkingsdichtheid 100.000 bewoners per km² bereikt, tegenover slechts 1.700 in Gombe.

Falend bestuur

De gebrekkige infrastructuur, het ontbreken van enige ruimtelijke ordening, de haperingen van de Inga-centrale, de rampzalige ecologische toestanden, ze wijzen alle in dezelfde richting : de schreeuwende tekortkomingen van overheidswege...

(Gegevens Le Monde)

Wij herdenken Professor em. Jan Vansina

Foto Catherine A. Reiland

Zachtjes is professor emeritus Jan Vansina op 8 februari jl. voor eeuwig ingeslapen te Madison (USA) in de staat Wisconsin, in aanwezigheid van zijn echtgenote Claudine Herman en zijn zoon Bruno. Hij was geboren te Antwerpen in 1929 als zevende in een gezin van twaalf kinderen. Zijn vader was auteur en kunstschilder Dirk Vansina.

Na het behalen van een licentie in de geschiedenis aan de KU Leuven in 1951, trad Jan Vansina als antropoloog in dienst van het *Instituut voor Wetenschappelijk Onderzoek in Centraal Afrika (IWOCA-IRSAC)*. Na een korte aanvullende studie aan het *University College* in Londen vertrok hij eind 1952 naar het IWOCA-IRSAC-station in Lwiro (Kivu), waar hij speciaal de Kuba-cultuur is gaan bestuderen. Vervolgens kwam hij in Butare (voorheen Astrida) in Rwanda terecht, dat ook de plaats is waar hij in het huwelijk trad.

In 1957 doctoreerde hij in de geschiedenis aan de Leuvense Universiteit (over de waarde van geschiedenis via mondelinge overlevering) en werd hij directeur van het IWOCA-IRSAC. In 1958 vinden we hem terug als hoogleraar in de Afrikaanse geschiedenis aan de Universiteit van Lovanium.

In 1960 gaf hij gevolg aan een verzoek om te gaan doceren aan de prestigieuze Universiteit van Wisconsin (USA). In 1963 begaf hij zich naar Congo-Brazzaville om op verzoek van een Amerikaanse studiegroep onderzoek te doen naar de Tio-bevolking.

In 1973 werd Jan Vansina tot professor aan de KU Leuven benoemd, maar na gerezen meningsverschillen over de inhoud van het studieprogramma verkoos hij toch liever terug te keren naar de Universiteit van Wisconsin, waar hij tot aan zijn emeritaat, in 1994, actief zou blijven. Dit nochtans niet zonder intussen als gastprofessor te zijn opgetreden in Frankfurt, Parijs en Leiden. Vanaf 1986 stond hij ook aan het hoofd van het *African Studies Program* in de UW-Madison.

De kern van Vansina's opvattingen ligt in zijn verzet tegen de mening dat men niet van geschiedenis kan spreken als er geen geschreven bronnen bestaan. Dit impliceert natuurlijk meteen het belang van mondelinge overlevering als bronmateriaal. Zijn uitmuntend studiewerk, aanvankelijk bij de Kuba en later ook in Rwanda, maakte hem al snel befaamd op wereldniveau als een van de grootste pioniers op het domein van de Afrikaanse geschiedenis.

Bijzonder lezenswaard is de enthousiaste biografie, van de hand van zijn Amerikaanse vrienden en collega's, die te lezen valt op Internet : "*one of the world's foremost historians of Africa*".

Zij begroeten hem als een pioniersfiguur, "*a trailblazer*", als een van de stichters van de Afrikaanse geschiedschrijving in de jaren 1950 en 1960, ja gedurende vijf decennia lang, die een primordiale rol gespeeld heeft in de strijd tegen de opvatting dat culturen die geen teksten bezitten geen geschiedenis hebben.

Het grootste deel van zijn loopbaan verliep dus aan de universiteit van Wisconsin in Madison, hoofdstad van deze staat. Samen met zijn collega Philip Curtin creëerde hij daar voor het eerst in de Verenigde Staten een programma Afrikaanse geschiedenis. Hij liet zich er opmerken als een wetenschapper, begaafd met een uitzonderlijke intelligentie, eruditie en intellectuele stuwung. Hij wist een encyclopedische kennis van linguïstiek, antropologie en geschiedenis te combineren, en gaf blijk van zijn standvastig streven naar streng wetenschappelijk onderzoek en van een uitzonderlijk talent om ingewikkelde historische elementen te reconstrueren op plaatsen waar maar schaarse sporen uit het verleden te vinden waren. Zijn veelvuldige medewerking aan internationaal wetenschappelijk werk bracht hem ertoe een bijdrage te leveren tot het ontstaan van het standaardwerk *History of Africa* van de UNESCO.

Aan de universiteit gaf hij gedurende 35 jaar, van 1960 tot 1994, blijk van buitengewone energie en inzet, adviseerde bij meer dan 50 eindverhandelingen, schreef hij meer dan 200 artikelen en 20 boeken. Zijn meest bekende werk is *“La tradition orale”*, uit 1960, dat de academische wereld er inderdaad toe bracht te erkennen dat mondeling overgeleverde tradities een geldige bron van geschiedenis zijn. Een Engelse vertaling verscheen in 1965, gevolgd door vertalingen in het Spaans, het Italiaans, het Arabisch en het Hongaars. In 1985 kwam een volledig herwerkte versie van dit werk tot stand, onder de titel *“Oral Tradition as History”*, dat algemeen als zijn meest bekende boek doorgaat. Vansina verdedigde ook de aanwending van interdisciplinaire hulpmiddelen als historische linguïstiek, archeologie en kunstgeschiedenis om het Afrikaanse verleden te doorgronden.

Wij schreven wel dat de leeropdracht van Jan Vansina een einde nam in 1994, maar dat belette hem niet er ook nadien een drukke wetenschappelijke activiteit op na te houden. Hij bleef dicht bij zijn oud-studenten en ontving geregeld thuis historici en vrienden voor lange discussies over Afrikaanse geschiedenis, politiek en het academisch leven in de USA.

Hij bleef zijn intellectuele gaven bewaren tot aan zijn dood. Tal van eervolle onderscheidingen en prijzen vielen hem ten deel. In 1982 werd hij ook opgenomen in de *American Academy of Arts and Sciences*, maar daaruit nam hij – karakteristiek voor zijn karakter – ontslag toen bleek dat deze instelling naliet foltering en af te keuren die onder het presidentschap van George W. Bush te betreuren waren.

Het is algemeen geweten dat Jan Vansina geen goed oog had in het Belgisch koloniaal beleid. Uiteraard was dat zijn goed recht, dat niet te beknibbelen valt, net zomin als zulks de waarde aantast van de hoogwaardige wetenschappelijke erfenis die hij ons heeft nagelaten.(GB)

Bij het heengaan van Pater Paul Van den Bosch, scheutist

Met enige vertraging maar met niet minder leedwezen hebben wij kennis gekregen van het overlijden, in de leeftijd van 95 jaar, van pater scheutist Paul Van den Bosch. Dit heengaan treft ons, want deze oud-missionaris, die 25 jaar missiearbeid op zijn actief had, kon niemand onverschillig laten. Velen zullen zich trouwens zijn herhaalde optredens in de TV-reeks “Nonkel Pater” herinneren.

Wij prijzen ons gelukkig dat hij ons zijn persoonlijke herinneringen – niet minder dan 353 pagina’s – heeft willen toevertrouwen, die wij uiteraard hebben toegevoegd aan de archieven die wij in het Afrikamuseum te Tervuren hebben gedeponneerd.

Uit de autobiografie van deze dierbare overledene, **“25 jaar in de branding”**, lichten wij – met respect voor het persoonlijk karakter van dit uitgebreide geschrift – de indrukwekkende lijst van de meest belangrijke elementen uit het ongehoord rijke leven van Pater Paul.

1922 : geboren te Sint-Martens-Bodegem.

1947 : priesterwijding in Scheut.

1949 : vertrek naar Congo.

1950 tot 1953 : onderpastoor en pastoor in verschillende parochies in Kinshasa.

1953-54 : uitgezonden voor de oprichting van een nieuwe missie in Ndjili.

1958 : Pastoor en directeur van de vakschool in Kasangulu.
1961-1963 : achtereenvolgens oprichting van 5 nieuwe missies in Kimbanseke en Ndjili
1964 : Oprichting van een nieuwe missie in Ngiringini (bezuiden Kinshasa)
1966 : Oprichting van nieuwe missie, met scholenbouw, in Makala.
1967 : Oprichting van nieuwe missie, met scholenbouw, in Selembao.

In 1969 wordt Pater Paul door president Mobutu persoonlijk opgevorderd om zich te gelasten met de ontwikkeling van diens (geboorte)-streek Gbadolite en de uitbouw van "Mobutu-ville". In 1975 komt het evenwel tot een breuk met Mobutu, wat de versnelde terugkeer naar België tot gevolg heeft.

Terug in het thuisland, weerhield zijn minder gunstige gezondheidstoestand pater Paul er niet van om – nog steeds even onvermoeibaar – uit te kijken naar een nieuwe missionaire opdracht : hij had er zijn zinnen op gezet om naar Haïti te vertrekken, ware het niet dat het Instituut voor Tropische Geneeskunde ernstig bezwaar had gemaakt tegen een nieuw verblijf in een tropisch klimaat. Zo is het dat we de pater terugvinden in een nieuwe reeks opdrachten in België :

In 1975 : vice-rector en gastenpater in het Missiehuis van Scheut.
In 1977 : rector van het verzorgingsrusthuis van Scheut in Schilde.
In 1983 : Vlaams pastor in twee parochies in Anderlecht.
In 1994 : Pastoor in Vlezenbeek en daarna in Zuun.
In 1995 : teruggeroepen naar zijn twee parochies in Anderlecht.
In 1997 : "op rust" in het vernieuwde Huis van Scheut in Zuun, echter niet zonder beschikbaar te blijven voor assistentie in de omliggende parochies en voor ziekenbezoek.

In het voorwoord van zijn herinneringen aan zijn rijkge vulde leven schreef Pater Van den Bosch het volgende :

"Van de Heer kreeg ik een blij en opgewekt karakter mee en ook een grote drang om me met hart en ziel in te zetten voor mijn medewens en dan voor alle mensen die het moeilijk hebben in deze wereld. Zo ging mijn voorkeur uit naar de missielanden... Ik ben altijd een gelukkig missionaris geweest. Vanzelfsprekend kende ik ook moeilijkheden en tegenvallers, maar ik stond er altijd heel sportief tegenover : 'erop en erover', ook al kwam er soms wat kleerscheuren bij te pas."

In de persoonlijke boodschap die hij bij het overhandigen van zijn gedenkschrift had toegevoegd, lezen wij :

"Wat je ook doet in je leven, wees een 'goed' mens, met een warm en dienstbaar hart. dan zul je zelf een gelukkig mens zijn en vele anderen gelukkig maken. Dat is het enige dat telt in het leven en dat ook blijvende en eeuwige waarde heeft bij de Heer."

Wij buigen met eerbied voor de nagedachtenis van deze man die er zo uitstekend in geslaagd is zijn levensideaal te realiseren. (GB)

De toestand in de DRC

In juni jongstleden, op de vooravond van de jaarlijkse herdenking van de onafhankelijkheid, hebben de Congolese bisschoppen, verenigd in CENCO, de nationale conferentie van het Congolese episcopaat, een opmerkelijk herderlijk schrijven verspreid waarin de rampzalige toestand in de Republiek Congo wordt aangeklaagd. De krant Le Potentiel bracht een samenvatting en commentaar bij deze bisschoppelijke brief.

In economisch opzicht is de toestand kritisch : de teruglopende groei, de waardevermindering van de Congolese munt, het negatieve klimaat van het zakenleven ontmoedigen de investeerders. Aanslepende corruptie, belastingontduiking, verduistering van overheidsgeld, het zijn even zoveel kwalen die ook de katholieke Kerk beroeren. De aantasting van de fundamenteën van de economie beïnvloedt rechtstreeks de levensvoorwaarden van de Congolese bevolking. Voor de grote meerderheid van deze bevolking zijn de levensvoorwaarden uiterst nijpend geworden. Dat blijkt uit de chronische ondervoeding, het gemis aan elementaire medische zorgen en behoorlijk onderwijs, de achterstallige betaling van salarissen. Vervolgens is er de explosieve jongerenwerkloosheid, het banditisme en het ronselen van kinderen voor private milities.

Toch moedigt CENCO de Congolezen aan om niet toe te geven aan angst en paniek. De bisschoppen wijzen er ook op dat de veralgemeende onzekerheid over het hele grondgebied de menselijke waardigheid aantast en de rechten van de mens miskent.

Zij wijzen op de tragedie in de grote Kasaïprovincie, waar de strijd tussen de FARDC en private milities zware trauma's heeft veroorzaakt op materieel en menselijk vlak, waaronder ook de kerkelijke instellingen zwaar te lijden hebben gehad. Na negen maanden strijd maakt de katholieke Kerk melding van 3.383 doden, 30 gemeenschappelijke dodenkuilen, meer dan 1 miljoen verplaatste personen en 30.000 vluchtelingen die de Angolese grens overgestoken hebben.

Nog minder geruststellend is de kroniek die de Afrika-specialiste van La Libre Belgique, Marie-France Cros, recent in die krant liet verschijnen onder de sprekende titel : 'Een onafwendbare val'. Een aantal dramatische aspecten kunnen wij niet stilzwijgend voorbijgaan.

Hoewel een zware cholera-epidemie inmiddels 20 van de 26 Congolese provincies teistert, blijft de regering zonder reactie en bevindt de eerste-minister Tshibala zich in Parijs, waar hij steun zoekt voor zijn wankel regime en poogt te bekomen dat president Kabila in Parijs ontvangen zou worden !

De immense noden van de Congolese bevolking geven aanleiding tot grote spanningen. Die spanningen en de juridische onzekerheid doen de investeerders wegvlugten uit een land waar de familie Kabila ongehoorde rijkdommen heeft opgestapeld. De waarde van de Congolese frank daalt al geruime tijd en sedert begin 2017 heeft deze munt reeds 55 % van haar pariteit verloren. Kinshasa

roept in dat zij nadeel ondervindt van de gedaalde prijzen van de grondstoffen. Evenwel vertoont de prijs van het koper thans een opmerkelijk stijgende tendens en ligt de winning van dit metaal thans driemaal hoger dan in 2011.

Ondanks de nadrukkelijke aansporingen uit alle richtingen om een verkiezingskalender uit te vaardigen en uiteindelijk toch die verkiezingen te laten doorgaan, (wat reeds eind 2016 had moeten gebeuren !) worden alle mogelijke voorwendsels opgedist om de zaak op de lange baan te schuiven, zoals dat voor het houden van verkiezingen geen geld beschikbaar zou zijn. Tegenstanders antwoorden daarop dat alleen al het fortuin van Kabila zou volstaan om ettelijke nationale verkiezingen te organiseren.

De waardevermindering van de munt, samen met de erbarmelijke toestand van het wegnnet, hebben tot gevolg dat de voedselprijzen de jongste tijd met twee of drie vermenigvuldigd zijn, daar waar het begin van het nieuwe schooljaar voor de gezinnen een bron van bijkomende uitgaven vormt. Ooit was het onderwijs gratis... Overigens waren er heel wat leraren in staking, hetzij wegens een verlies van koopkracht, hetzij wegens de niet-betaling van hun salarissen. Overigens beschikt de Centrale Bank van dit land, dat nochtans alles in zich heeft om welvarend te zijn, slechts over deviezenreserves voor twee weken. Dat is het gevolg van het feit dat bijna alles moet worden ingevoerd.

Wie kan zich inbeelden hoe er aan deze noodlottige gang van zaken een einde kan komen ?

Ambities en teleurstellingen 1880-1960",

Met het bovenstaande opschrift bedoelen we de originele titel van het belangrijke werk van professor emeritus, historicus UCL, Jean-Luc Vellut : *"Congo, Ambitions et désenchantements"*, dat onlangs van de pers kwam. De originaliteit van het werk ligt eerder in de ontstaansgeschiedenis van het boek dan in de inhoud.

Deze professor Vellut heeft een leerstoel bekleed aan de universiteiten van Kinshasa en Lubumbashi. Hij is ook professor emeritus aan de UCL (Louvain-la Neuve) en is lid van de Koninklijke academie voor Overzeese Wetenschappen. In 2005 kwam de man in het nieuws als organisator en intendant van de veelbesproken tentoonstelling "Het geheugen van Congo" in het Afrikamuseum te Tervuren.

Een drietal collega's-historici, de professoren Guy Vanthemsche (VUB), Patricia Van Schuylenbergh (UCL) en doctoranda Anne Cornet (UCL), hebben het initiatief genomen om een synthese tot stand te brengen uit het veelomvattende wetenschappelijk werk dat professor Vellut tussen 1970 en vandaag tot stand heeft gebracht. Uit deze geactualiseerde en deels herwerkte verzameling van in de loop der jaren gepubliceerde studies blijkt de enorme eruditie en belezenheid van deze wetenschapper. Met pijnlijke nauwkeurigheid en blijk gevend van een enorme belezenheid, behandelt hij de meest diverse aspecten van ons koloniaal

verleden : economische zowel als diplomatieke en sociale geschiedenis, de missionering, het maatschappelijk leven, enz. enz. Uit zijn werk blijkt wel dat wij nog steeds geen algemeen omvattend geschiedkundig werk over de Belgische aanwezigheid in Afrika bezitten. Deze leemte wordt wel in zekere mate ingevuld door het uiterst brede panorama van dit verleden, zoals dit door de auteur bestreken wordt.

De uitgebreide inhoudsopgave geeft een idee van de diversiteit van de belangstellingssfeer van professor Vellut, zodat zijn werk een goudmijn vormt van allerlei informatie die niet steeds vanzelfsprekend uit de doeken komt. Daarbij gaat hij diverse heikele aspecten van het koloniaal beleid niet uit de weg. Zo besteedt hij bijvoorbeeld nog al wat aandacht aan het lot van de profeet Simon Kimbangu, of ook nog aan de uiteenlopende opinies die in Congo tot uiting kwamen over de politieke toekomst van de kolonie nadat het moederland in mei 1940 onder de voet was gelopen door de Duitse Blitzkrieg.

Het is dus duidelijk dat Vellut niet aarzelt om de pijnpunten van het koloniale tijdperk bloot te leggen. In dit verband zijn zijn intellectuele eerlijkheid en wetenschappelijke precisie onbetwistbaar. Het is wellicht een lichtjes geëngageerde opwelling van onzentwege, maar wij veroorloven ons toch de vraag of de auteur wel voldoende rekening heeft gehouden met de ontzaglijke uitdagingen waaraan onze landgenoten in het toenmalige tijdsgewricht het hoofd hebben moeten bieden om Midden-Afrika met de waarden van onze Europese cultuur te bevruchten.

Hoe dan ook, begroeten wij graag de diep doordachte visie die professor Vellut in zijn boek ten beste heeft gegeven over de persoon van Leopold II, die wij hieronder in vertaling weergeven. (GB)

“...Leopold II, een personaliteit van uitzonderlijk formaat, bezielt door grote dromen, die zich op meesterlijke wijze doorheen diverse werelden wist te loodsen : die van de diplomatie, van het kapitaal en van de “zakenwereld”, maar die zich ook gedragen voelde door de grote ingevingen van die tijd : de evolutie van de wetenschap, het christelijk éveil, het afwijzen van slavenhandel, maar ook de toen sluimerende herindeling van Afrika zelf. Zonder hem zou er nooit een “Belgisch Congo” geweest zijn, noch een Congolese bladzijde in de geschiedenis van België.”

Kivu en de familie Borlée

Een kleine honderd Belgische fietsers, voor een groot part topmanagers, heeft in mei-juni jongstleden de hobbelwegen van Zuid- en Noord-Kivu getrotseerd, voor een rondrit van 170 km. Deze avonturiers hebben 350.000 euro bijeen weten te brengen als steun aan de Congolese koffieboeren. Dat heette de operatie 'Bike for Comequi', en de naam Comequi staat voor een vzw met een humanitair doel : de wederopstanding van de koffiekweek in Kivu te bevorderen.

Deze vierdaagse rondrit was een initiatief van Jacques Borlée die, zoals men weet, de vader en manager is van de atleten-broers 'Belgian Tornados', Kevin, Jonathan en Dylan. De deelnemers waren opgedeeld in 18 groepjes van 4 tot 6 personen (er waren ook dames bij). Elk van die groepjes had ervoor te zorgen tenminste 10.000 euro bijeen te brengen. Jacques Borlée (geboren in Stanleystad in 1957) zat met zijn oudere broer Marc (geboren in Coquilhatstad in 1949) in eenzelfde groepje. De atleten zelf verkeerden wegens sportieve verplichtingen helaas niet in de mogelijkheid om van de partij te zijn.

Foto C. Lamote

Het was een emotioneel moment voor de 2 senior-broers toen het hele gezelschap in Bukavu de residentie van de gouverneur van Zuid-Kivu, Marcelin Chishambo, betrad, die de voltallige groep met open armen verwelkomde. Dat was inderdaad het huis dat hun familie in 1960 overijld had moeten verlaten : de fraaie residentie, gelegen aan de rand van het Kivumeer, van de laatste Belgische gouverneur van de Kivuprovincie, hun vader, wijlen Pierre Borlée. Deze gouverneur, vader van acht kinderen, had ooit nog aan de veldtocht in Abyssinië deelgenomen en was in zijn voorlaatste post provinciaal algemeen secretaris van de Oostprovincie geweest. De oudste aanwezige zoon Marc, die 'het' dus tot zijn elf jaar ter plaatse beleefd had, heeft aan die tijd nog precieze herinneringen bewaard, zo bijvoorbeeld aan het onverwachte bezoek van koning Boudewijn in 1959, toen zijn ouders dringend hun slaapkamer dienden vrij te maken om het Staatshoofd gedurende drie nachten een behoorlijke slaapgelegenheid te kunnen bieden. In het thans schaars bemeubelde gebouw herkende hij de piano die ooit door zijn moeder bespeeld werd.

De tuin en het terras van de residentie, aan de rand van het Kivumeer, waren ruim bezet want naast de Belgische bedrijfsleiders, zelfstandigen en managers waren heel wat Congolese personaliteiten op de receptie uitgenodigd, waaronder de minister van het Mijnwezen in Zuid-Kivu, Apollinaire Bulundi, die zich tot een lyrische bui liet verleiden : *“Waarom toch hebben jullie ons verlaten? Alleen de Belgen bezitten de legitimiteit die nodig is om ons te helpen Congo weder op te bouwen! De Fransen hebben er niets mee te maken. En de Chinezen bouwen hier niets.”*

Na deze mondaine receptie werden alle dassen en ego's opgeborgen en werden fietsbroeken en dito helmen voor de dag gehaald. Na de eerste hellingen en niveauverschillen voelde iedereen zich samen in hetzelfde heikele avontuur gestort. Een 'col' van 2.000 meter, rotsachtige en steile paden zorgen voor overvloedige transpiratie die in de ogen prikt. En er is adem tekort om telkens weer te antwoorden op het gezang en de kreten *“Jambo muzungu”* die in elk dorpje uit ontelbare kindermonden opstijgen. En na het einde van elke rit geniet iedereen ten volle van een fris glas Simba.

Na een paar ritten wordt de bedoeling van de onderneming wel duidelijk : in Lutumba heeft Comequi een fabriek gebouwd voor het sorteren en wassen van koffie en een opleidingscentrum in Minova. De vzw zorgt voor de prefinanciering van de rechtstreekse aankoop bij de telers, die elk een perceel bebouwen van een halve hectare.

Zo kan elke producent een gemiddeld jaarinkomen van 5.000 dollar bereiken. Comequi beredert vervolgens de exportcontracten en herverdeelt de meerwaarde onder de producenten. In 2015 werd meer dan 600 ton koffie uitgevoerd, die ondermeer in België werd gebrand door Café Liégeois. De gelden die Comequi heeft ingezameld zullen de mogelijkheid bieden om ten noorden van Minova een nieuwe fabriek te bouwen voor het wassen van koffie, met als doel de logistiek te vereenvoudigen.

Naast het bevorderen van de koffieteelt, helpt Comequi ook de gezinnen van de boeren op het stuk van voeding en opvoeding. De vzw heeft ook de bouw van een nieuwe kraaminrichting gefinancierd (2.000 bevallingen per jaar, drie artsen).

Na vier dagritten, met 170 zware kilometers in de benen, blijft er enkel nog de (triumfantelijke) intocht in Goma. Onze 90 fietsers rijden door de stad, begeleid door politiewagens. Elk kruispunt is voor hen geblokkeerd, tot aan de residentie van de gouverneur van Noord-Kivu.

Na de gebruikelijke toespraken volgen de wederzijdse gelukwensen, wordt er lustig gefotografeerd en gaan de adressen van hand tot hand, een beetje zoals bij het einde van een scoutskamp... Aan de boord van het meer zijn stevige banden gesmeed. En Kivu heeft de harten veroverd.

Comequi heeft zijn weddenschap gewonnen !

Bron : L'Echo

Amerikanen en kolonialisme

De Nederlandse 'Volkskrant' maakt melding van een zware discussie die aan de universiteit van Portland (USA) is losgebarsten als gevolg van de publicatie van een artikel in een wetenschappelijk tijdschrift waarin iemand zich veroorloofd had de goede kanten van het koloniaal systeem in het licht te stellen.

Een Amerikaanse wetenschapper, Bruce Gilley, heeft zich de woede van collega's op de hals gehaald met zijn betoog dat landen die door het Westen zijn gekoloniseerd daar dikwijls een opmerkelijk voordeel bij hebben gehad.

"Het westerse kolonialisme was nog niet zo slecht. Landen die gekoloniseerd zijn geweest doen het over het algemeen beter dan landen die zich ertegen hebben verzet." zo luidt deze moedige opinie. Met deze stelling, die lijnrecht ingaat tegen heersende academische opvattingen, heeft hoofddocent Gilley van de universiteit van Portland aanleiding gegeven tot woedende reacties van vakgenoten.

Dit pleidooi voor het heroverwegen van het 'orthodoxe' oordeel over kolonisatie verscheen in het wetenschappelijke tijdschrift *Third World Quarterly*. Welnu, die publicatie volstond om een storm van verontwaardiging te ontketen. Tegenstanders eisten het ontslag van professor Gilley. Duizenden mensen tekenden een petitie waarin de redactie van het bewuste tijdschrift opgeroepen werd het artikel van Gilley terug te trekken. Niet minder dan vijftien redactieleden van het tijdschrift namen ontslag. "Kolonialisme staat haaks op de democratische principes die wij in de westerse landen zo belangrijk vinden", luidt het.

In zijn artikel geeft Bruce Gilley toe dat het kolonialisme ook menselijk leed heeft veroorzaakt, maar volgens hem wegen de nadelen van het systeem niet op tegen de voordelen. Hij somt op : meer onderwijs, betere gezondheidszorg, afschaffing van slavernij, meer werkgelegenheid, beter bestuur, infrastructuur, vrouwenrechten, bevrijding van minderheden, toegang tot kapitaal, verspreiding van kennis...

Voorts heeft Gilley het aangedurfd te schrijven dat landen geleden hebben onder de ideologie van het antikolonialisme. Na de Tweede Wereldoorlog, schrijft hij, hebben nationalistische elites ongeletterde bevolkingsgroepen gemobiliseerd om de markteconomie, de grondwettelijke staatsinrichting en het rationele beleid van de Europese kolonisatoren te vernietigen.

Bij wijze van voorbeeld maakt Gilley een vergelijking tussen Guinee-Bissau, waar de dekolonisatie tienduizenden levens heeft geëist en veel bewoners het land zijn ontvlucht en anderzijds het rijke Singapore dat heeft voortgebouwd op zijn koloniale erfenis. Klap op de vuurpijl, bepleit hij dan ook onvervaard een terugkeer naar vormen van koloniaal bestuur.

(Met dank aan Pierre Van Bost die ons kennis gaf van deze publicatie)

En nog een rouwhulde...

De omstandigheden zijn nu eenmaal zo dat wij in ditzelfde nummer nog een derde rouwhulde te publiceren hebben, en dan nog van iemand die hoogstwaarschijnlijk voor zowat iedereen een volslagen onbekende zal zijn. Het is echter precies die onbekendheid die ons er toe aanzet aandacht te vragen voor deze overledene. Het gaat hier inderdaad om een voorbeeld, een symbool uit een onberekenbaar aantal in anonimiteit verdwenen mensen die hun leven hebben gewijd aan het welzijn en het heil van hun Congolese medemens.

Wij wensen dus melding te maken van het overlijden, in Kisantu, op 10 mei 2017, van zuster Wivine (geboren Alfonsa Vlaeminck, uit Herzele), van de orde der zusters van de Onbevleete Ontvangenis, de Apostolinnen, in de leeftijd van 88 jaar. Deze zuster heeft niet minder dan 44 jaar, d.w.z. de helft van haar bestaan in Congo doorgebracht.

Het is inderdaad zo dat in het ziekenhuis van Kisantu onafgebroken blanke zusters actief zijn gebleven. Sinds het overlijden van zuster Wivine is er thans nog een enkele ter plaatse.

Geboren in 1929, was zuster Wivine op 19-jarige leeftijd in het klooster getreden. Na als regentes huishoudkunde afgestudeerd te zijn, vervulde zij diverse leeropdrachten in haar geboortestreek. In 1973 evenwel, inmiddels reeds 44 jaar oud, vertrok zij voor het eerst naar Kisantu, in Beneden-Congo, waar zij gedurende 44 jaar, tot aan haar overlijden, actief zou blijven.

De taken die zij daar op zich nam zijn te talrijk en te verscheiden om ze allemaal op te noemen : ondermeer dus de oprichting van een “foyer” voor gehospitaliseerde moeders en meisjes, onderwijs van voedingsleer, economaat van een verpleegstersschool, oprichting van gezinsgroepen, medebeheer van het ziekenhuis, bestuurslid van de verpleegstersschool en van de administratieve raad van het bisdom..., zonder allerlei actieve en toch discrete dienstverlening te vergeten waarmee zij in een lange reeks noden wist te voorzien.

Visiting professor A. Verdonck (em. KULeuven) raakt niet uitgesproken over de unieke sfeer die hij jarenlang in Kisantu gekend heeft. Aankomen in Kisantu was als thuiskomen in een oase, vertelt hij, waar, dankzij de zusters, waaronder in het bijzonder zuster Wivine, een onvergelijkelijke geest van gastvrijheid en vriendschap heerste.

Realistisch als ze was, wist zuster Wivine de zaken steeds in een juiste context te plaatsen, met een gepaste dosering van engagement en relativiseringsvermogen. “Niets is zo erg dat het niet geduid kon worden in een Afrikaanse context”, is steeds haar standpunt geweest. Zij had een duidelijke mening en maakte verstandige analyses, maar die waren steeds getemperd door een hoge graad van tolerantie, zodat een unieke sfeer van verstandhouding gewaarborgd bleef.

In Kisantu sterven en begraven worden was haar vurige wens. Wetend dat een fatale diagnose gesteld was, verliet zij in februari van dit jaar voor de laatste

maal en meteen voor altijd haar geboorteland om weer bij haar Congolese beschermelingen te zijn. Op 10 mei jl. gaf zij de geest. De dankbare Congolese bevolking richtte te harer eer en gedachtenis een waardig grafmonument op.

Wij nemen deel in de rouw van de talrijke medewerkers en beschermelingen van zuster Wivine, die haar heengaan als een pijnlijke en blijvende leemte aanvoelen.

Ontvangen bijdragen – aanvullende lijst

Wij zeggen dank aan de navolgende leden voor hun jaarlijkse ledenbijdrage, en bijzonder aan hen die zo vriendelijk waren hun bijdrage naar boven toe af te ronden

.

De h. R. Bedert, Oostende
Dr. A. Buytaert, St.-Niklaas
Mevr. De Bruyne, Roeselare
De h. Creten, Borgloon
De h. L. De Clerck, Eigenbrakel
Zr. G. Dessel, Ronse
De h. Devriendt, Assebroek
De h. Rob. Devriese, Ohain
De h. Rudy Devriese, Brasschaat
De h. Dierckens, St. Pieters-Leeuw
Mevr. G. Driljeux, St.-Truiden
Mevr. Duytschaever, Ekeren
Prof. J. Ghesquiere, Brasschaat
De h. Gorssen, Strombeek-Bever
Dr. J. Haeveryans, Geel
De h. G. Heylen, Zandhoven
De h. W. Ingels, Maldegem
De h. E. Kennes, Waver
Mevr. A. Leemans, Beersel
De h. J. Mertens, Geel
Mevr. Missinne, Brugge
De h. Schelfhout, Marke
De h. Soubry, Heist a/Zee
De h. J. Vanacker, Roesbrugge
De h. Van der Paal, Berchem
Mevr. Van Pachterbeke, Koksijde
Mevr. Van Poelvoorde, Erembodegem
De h. M. Vlassenroot, Dendermonde

Tom Frantzen : "The Congo, I presume ?"

Deze Nieuwsbrief is uitgegeven door de vzw AFRIKAGETUIGENISSEN

Zetel : Jan van Ruusbroecstraat 15, 3080 Tervuren

(e-mail : afrikagetuigenissen@skynet.be)

Bankrekening (IBAN) : BE67 0014 2540 4387

Niets uit deze nieuwsbrief mag worden overgenomen, gekopieerd of gepubliceerd zonder de voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever, die alle rechten voorbehoudt.

